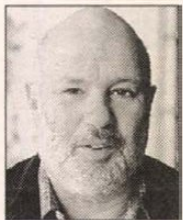

MONDOM A MAGAMÉT

Duna és Olt

Eörsi István

Erdélyről, magyarságról, románságról, zsidóságról nehéz Ady Endrét tisztességesen idézni, mert sohasem az örök, elvont igazságot próbálta tollából a papírra csorgatni, hanem annak a pillanatnak a személyes igazságát, mely éppen szólásra bírta. Torzít az olyan publicista, aki valamely időszerű kérdésre –

most például a státustörvény dilemmáira – Ady életművéből olyan megfogalmazást ragad ki, amellyel tetszetősen alátámaszthatja a saját elfogultságait. Bayer Zsolt például örömmámorban úszik, ha talál Adynál olyan kifejezést, hogy „oláh mumus”, meg „Erdélyt akarjuk, tartjuk s meg is fogjuk őrizni”. Meg se nézi, pedig világszínvonalú kritikai kiadást forgathatna, honnan valók e mondatok, milyen a tágabb szövegkörnyezetük, csak kilövi az efféle szó szerkezeteket a „szerencsétlen” baloldaliak felé.

Az ilyen tendenciózus eljárás ellenkező töltésű Ady-mondatokkal nem igazítható ki. „Hidd el, hogy szeretlek, szeretem érzelmes, gyönyörű népedet, szeretem úgy, mint a magamét” – ez az 1914. január 25-én kelt, Goga Octaviánnak címzett vallomás bizonyára őszinte, de a záró szavak, az „úgy, mint a magamét” éppúgy nem bizonyít semmit, mint az „oláh mumus”. Az ilyen végletes megfogalmazások fontosak, mert mindenkit jellemez túlzásainak akció-

órádusza, de mai vitában nem képviselhetik Adyt. Ady-érvek csak olyan összetett gondolatok használhatók fel, melyek végigkísérik a pályáját. Ilyen például a Huszadik Század 1912. november–decemberi számában megjelent „S ha Erdélyt elveszik” című cikk utolsó bekezdése: „Hogy múljanak el, oh, már a srapszeles igazságok, s hogy engedjének bennünket a magunk srapszelesével, emberszerető és fölszabadító munkánkkal tovább munkálkodni nemzettelen népboldogságokért.” Nem nemzetben, nem is népben gondolkodik tehát Ady, hanem egymásra utalt népekben, mint már négy évvel korábban is, híres versében:

Mikor fogunk már összefogni?

Mikor mondunk már egy nagyot,

Mi elnyomottak, összetörtek,

Magyarok és nem magyarok?

Ady valóban rettegett attól, hogy elveszik Erdélyt, ezért is gyűlölte a nemzetiségeket lekezelő úri gőgöt. A forradalomtól olyan államot remélt, melyben értelmesen élhetnek együtt magyarok és nem magyarok. Ezért mondta, hogy „Dunának, Oltnak egy a hangja”. A magyar politikusok azonban azt felelték a nemzetiségi követelésekre, hogy „Coki”. Ez a „Csigavér” durvább szinonimája, mindkét szó fel-

sőbbiséges megvetést fejez ki. Amikor Orbán Viktor a státustörvény román visszhangját azzal intézte el, hogy „Csigavér”, akkor a legvisszataszítóbb úri hagyományt folytatta, és nemcsak a román politikuskokat sújtotta képen, hanem Adyt is.

A jelenlegi magyar szellemi élet szélső jobboldalán Döbrentei Kornél szakított a hivatalos képmutással. Azt mondta június 24-én a Vasárnapi Újságban, hogy „...van itt kavargás a Kárpát-medencében. Mindenkinek döntenie kell, hová tartozik. Dunának, Oltnak nem is olyan egyértelműen egy a hangja. Ami közös bennük, az a H₂O.” Döbrentei tehát a Kárpát-medencében élő népek érdekeinek kibékíthetetlenét hirdeti. Ezzel a felfogással a státustörvény nemzetközi fórumon nem védelmezhető. Csakhogy e törvény a „Mindenkinek döntenie kell, hová tartozik” parancsára épül. Ezt az erkölcsi parancsot persze nem erkölcsi, hanem számokkal kifejezhető, praktikus érvek hivatottak győzelemre segíteni. „Mondd magad magyarnak, és akkor ilyen meg olyan előnyökben részesülsz.” Nem az erdélyi magyar művelődés támogatása a cél, hiszen ezt jobban szolgálná kulturális alapítványok szakszerűen kidolgozott rendszere. A magyar hitvallás aktusa a fontos, mely a hitvallót alárendeli a magyar hovartartozást ta-

núsító igazolványok osztogatóinak. Sok vegyes család eddig a román hitvallást tartotta előnyösebbnek, de most majd igaz magyarrá lényegül át. Lelki térképükről egyszerre tűnik majd el a Duna meg az Olt.

Döbrentei azt mondja, hogy a Duna meg az Olt közös tulajdonsága a H₂O. Ebbe a fluidumba bele lehet fulladni. Döbrentei megállapítja a Dunáról, hogy „rajta nem csak zsidó tetemek úsztak le, de tatár, török, orosz, német is meg főként magyar. Egy Döbrentei is leúszott, aki 1686-ban, Buda visszavételkor esett el.” Mégis mindig csak az 1944 telén Dunába lőtt zsidókról kell hallania. Ez ingerli Döbrenteit. Aki „abban leli kedvét, hogy arcul köp egy népet, férfiasan számíton rá, hogy pofon csapják”. És: „Büntetlenül nem lehet egy befogadó nemzetre ráülni.” Így igazolja azokat, akik születése előtt két évvel fajvédelmi pátosztól vezérelve csecsemőtől aggyastyánig civilek sokaságát lötték a Duna nevezetű H₂O habjaiba.

A státustörvény Tisza István szellemiségét hordozza. Bayer Adyra hivatkozva védi Tiszát. Döbrentei őszintébb: a náci gondolatkincs birtokában felszámolja Ady folyóit. A miniszterelnök pedig azt mondja, hogy „Csigavér”. Nem roggyanja meg a felelősség, amiért idáig fajult az eszmecsere. Inkább ráüt mindkét zsebére, mint Arany János versében a fülemile fütyének ügyében ítélkező bíró, „Nekem fütyöl”, és „Nekem fütyöl” – Bayer és Döbrentei dupla hasznot hajt neki.